

Folkets val

En undersökning av hur ekonomin påverkar väljarnas
röstning efter ekonomiska kriser i Sverige

Ruben Ritzén
Matilda Hoffmann

Abstract

Denna kvantitativa teoriprovande uppsats undersöker hur ekonomisk röstning påverkar utfallet av svenska riksdagsval. Fokus ligger främst på val efter kriser eftersom det är här som ekonomin borde påverka valen mest. Undersökningar om väljarpreferenser från SOM-institutet ligger till grund för denna analys. Statistiken har sedan tabellerats och analyserats utifrån två dimensioner: samhällsmotiv kontra plånboksmotiv och retrospektiva kontra prospektiva perspektiv på ekonomin.

Det mesta av den tidigare forskningen har varit på makronivå och analyserat väljarbeteende utifrån t.ex. arbetslöshet, BNP/capita och tillväxt. Vi har valt att gå ner på individnivå för att tillföra mer forskning på en nivå närmare väljarna.

Vi finner att både samhällsmotiv och plånboksmotiv ligger bakom väljarnas preferenser men att det är samhällsmotiven som väger tyngst. Vi finner också att tiden före valet påverkar väljarna mer än vad de tror komma skall. Detta ligger i linje med tidigare forskning. Uppsatsen når slutsatsen att den ekonomiska röstningsteorin kan tänkas förklara valresultaten i Sverige 1994 och 2010, men att den är alldeles för enkel för att kunna förklara dagens allt mer komplexa, globaliserade ekonomi.

Nyckelord: ekonomisk kris, ekonomisk röstning, val, retrospektiv röstning, plånboksröstning

Antal ord: 6461

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Teori	3
2.1	Bakgrund.....	3
2.2	Tidigare forskning.....	4
2.3	Teoretiska antaganden	5
2.4	Två dimensioner	6
3	Metod	7
3.1	Varför individnivå?.....	7
3.2	Data.....	8
3.2.1	Potentiella problem.....	8
3.3	Val av variabler.....	9
4	Analys och resultat	10
4.1	Krisernas uppkomst och konsekvenser.....	10
4.1.1	1990-talskrisen.....	10
4.1.2	2000-talskrisen.....	11
4.2	Uppställning av valresultat	11
4.3	Retrospektiv röstning.....	12
4.4	Prospektiv röstning	14
5	Slutsatser	16
6	Referenser	18
7	Appendix	20

1 Inledning

I denna uppsats kommer vi att göra en kvantitativ, teoriprovande studie om så kallad 'ekonomisk röstning' och om (och i så fall hur) detta fenomen kan ha påverkat resultaten i de svenska riksdagsvalen 1994 och 2010. Ekonomisk röstning är ett ämne som har studerats grundligt och under lång tid; redan 1946 kom den första studien om detta ämne i Sverige (Martinsson, 2013, s. 471). Begreppet kommer här innebära den elektorala process där folket belönar den sittande regeringen efter ekonomiska uppsving och bestraffar den efter kriser. En stor mängd av forskningen inom detta ämne stöttar tesen att detta fenomen förekommer och åtminstone i viss utsträckning påverkar valresultat. Exempel på forskare som studerat 'ekonomisk röstning' i Sverige och utlandet är Martinsson (2009, 2013), Lewis-Beck & Paldam (2000) och Lindvall, Martinsson och Oscarsson (2013).

Även om 'ekonomisk röstning' är ett vedertaget och väl utforskat statsvetenskapligt fenomen har den mesta forskningen ägt rum på nationell nivå med fokus på väljarna i ett specifikt val som en hel grupp. Som en naturlig följd av detta har de forskare som bedrivit denna forskning i stor utsträckning endast kollat på aggregerad data, dvs. grupperad och sammansatt data istället för individuella datapunkter. Detta är något som vi vill ändra på. Vår tanke med denna uppsats är att istället komma ner på mikronivå, närmare den individuella väljarens resonemang och i stor utsträckning undvika makrodata, saker som skrivs på ledarsidor och uttalanden av politiska kommentatorer i TV. Kommande analys ämnar alltså inte till att bedriva forskning på ett helt outforskat område, utan snarare att gå ned djupare i ett redan väl undersökt studieämne samt att ha en lite annan infallsvinkel. Vi anser nämligen att studier som analyserar hur människor själva resonerar när de röstar är alldeles för sällan förekommande.

För att undersöka den ekonomiska röstningens förekommande i Sverige har vi valt att fokusera på av vilken anledning väljare röstar in en ny regering efter en ekonomisk kris. Vad har de för argument för att rösta som de gör? Är det den personliga ekonomins vinning som är viktigast, eller spelar denna mindre roll än vad t.ex. den generella samhällsekonomin hälsa gör? I denna uppsats kommer vi alltså att titta på om den ekonomiska röstningsteoris idéer om plånboks- eller samhällsmotiv kan förklara resultaten efter de svenska riksdagsvalen 1994 och 2010. Vi har därför valt att konstruera vår forskningsfråga på följande sätt: I vilken utsträckning kan plånboks- vs. samhällsmotiv förklara hur väljarna röstade i de svenska riksdagsvalen 1994 och 2010?

För att försöka besvara denna fråga kommer vi strukturera uppsatsen på följande sätt: Först kommer vi inleda med en bakgrundsredogörelse för teorin om ekonomisk röstning där vi kommer ta upp dess generella drag, samt redogöra för tidigare forskning och hur vi förhåller oss till den. Vi kommer sedan föra ett resonemang kring de teoretiska antaganden vi gör i vår uppsats och varför vi valt att stödja oss på dessa, följt av en kort utläggning om de teoretiska dimensioner som uppsatsen bygger på. Efter detta har vi valt att lägga vår metoddel där vi resonerar kring våra metodval och vilka konsekvenser dessa potentiellt kan få för resultatet. Därpå kommer den faktiska empiriska redogörelsen av vår data, samt en analys av det vi presenterar. Uppsatsen avslutas med en kort sammanfattade slutsats.

Vi kommer i denna uppsats främst använda oss av den ekonomiska röstningsteori som beskrivs av Johan Martinsson i hans avhandling *Economic voting and issue ownership: An integrative approach* (2009) och artikeln *Economic voting in Sweden 1985-2010* (2013). Vi kommer även i stor utsträckning använda oss av Michael Lewis-Becks och Martin Paldams artikel *Economic voting: An introduction* (2000). En mer djupgående diskussion av begreppet 'ekonomisk röstning', dess innebörd, och dess teoretiska bakgrund finns nedan under rubriken "tidigare forskning". Under denna rubrik finns det även en beskrivning av litteraturen vi använt oss av och hur vår forskning skiljer sig från den tidigare.

2 Teori

2.1 Bakgrund

Fenomenet ekonomisk röstning och den teori som appliceras under analysen av detta har en lång historia. Den skulle enklast kunna sammanfattas som en huvudsakligen kvantitativ vetenskaplig inriktning i gränslandet mellan de erkända samhällsvetenskaperna ekonomi och statsvetenskap som huvudsakligen mäter förhållandet mellan statlig ekonomi och valutfall (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 113-114). Grundtanken inom detta forskningsområde inspirerades av Keys studie från 1964 och säger att väljarna belönar en regering i goda tider och bestraffar den i dåliga (Martinsson, 2009, s. 2). Det är denna definition av 'ekonomisk röstning' som vi kommer att utgå från i denna uppsats.

Teorin om ekonomisk röstning utvecklades som ett sätt att försöka få ett svar på frågan om huruvida ekonomin faktiskt påverkade stödet för politiska partier eller regeringar i valprocesser. Vidare ville man veta om den potentiella påverkan som ekonomisk röstning hade var tillräckligt stark för att influera det slutliga valresultatet. Denna koppling har studerats under mer än 80 år. Tidiga exempel på studier inom detta område är t.ex. Tibbits (1931), Åkerman (1946) och Rydé (1950) (Martinsson, 2009, s. 3; Martinsson, 2013, s. 471). Några av dessa tidiga studier fortsätter att vara relevanta än idag. I Åkermans studie av ekonomisk röstning i Sverige drog han t.ex. slutsatsen att cirka en tredjedel av alla förändringar i regeringen kan förklaras genom ekonomisk röstning, något som Michael Lewis-Beck konstaterade och bekräftade hela 54 år senare (Martinsson, 2013, s. 471).

Teorin har dock inte stannat där, utan har under följande årtionden både förfinats och expanderats. Den allra största utvecklingen som skett skulle kunna anses vara upptäckten att den ekonomiska röstningsteorin inte är homogen. Det finns tydliga skillnader i allt från ekonomins inverkan på valresultat och anledningarna bakom väljarnas ekonomiska röstning till hur bra väljarnas uppfattning av ekonomin överensstämmer med den faktiska situationen beroende på vilket land man studerar (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 116, 118; Martinsson, 2009, s. 83). En bidragande orsak till detta är att den ekonomiska röstningens existens är helt beroende av möjligheten för väljarna att utkräva ansvar av sitt lands politiker (Martinsson, 2009, s. 3).

En enkel förklaring av detta kan ges; det är svårt att straffa en regering för ett dåligt ekonomiskt klimat om man inte har möjligheten att se vem som har ansvaret. Ju mindre klara mönstren för ansvarsutkrävande är, desto svårare är det för folket att veta vem som skall bestraffas. Förekomsten av klara mönster för ansvarsutkrävande är också viktiga eftersom studier har visat att folk generellt har en rätt dålig koll på den samhällsekonomiska situationen i deras eget land (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 118). Inte heller detta är dock homogent och självklart för varje land. Sverige är ett bra exempel på motsatsen. Johan Martinsson finner

i sin studie av ekonomisk röstning och arbetslöshet i Sverige (2009, s. 83) ett klart samband mellan den faktiska samhällsekonomiska situationen och folkets uppfattning av den. Detta trots det faktum att Sveriges mönster för ansvarsutkrävande i vissa studier klassats som oklara och/eller svårförstådda (Martinsson, 2013, s. 473).

2.2 Tidigare forskning

Studiet av ekonomisk röstning i Sverige har sedan den första studien för mer än 50 år sedan utökats från att endast studera det generella sambandet mellan ekonomi och valresultat till att gå ned djupare i detalj, och även ta in andra potentiella orsaksvariabler. Under lång tid studerades detta fenomen endast på makro-nivå med hjälp av så kallad aggregerad data, men under senare år har fokus flyttats till mer detaljerade förklaringar (Martinsson, 2013, s. 470). Vår tanke med denna uppsats är att bidra till denna trend av mer detaljfokuserade studier. Mer om detta nedan.

Vi har valt att ta inspiration av och huvudsakligen basera vår forskning kring tre olika studier. Dessa är Michael Lewis-Beck och Martin Paldam (som i ett förord till *Electoral Studies 19* kallat *Economic voting: An introduction* (2000) tar ett bra grepp om ämnets övergripande trender och huvudsakliga teman), och Johan Martinsson (som i både sin avhandling *Economic voting and issue ownership: An introduction* (2009) och artikeln *Economic voting in Sweden 1985-2010* (2013) ger en överblick över ämnet som helhet och hur det kan appliceras på fallet Sverige). Det är dessa tre forskares verk som kommer utgöra majoriteten av den teoretiska grund vi baserar vår studie på.

Enligt Lewis-Beck & Paldam (2000) så har tidigare forskning oftast ett makroperspektiv och fokuserar på två dimensioner av 'ekonomisk röstning': plånboksmotiv kontra samhällsmotiv och väljarnas syn på landets tidigare kontra dess framtida ekonomiska situation. Dimensionen plånbok-samhälle undersöker vad en individ ser som viktigast när den röstar: den egna situationen eller landet som helhet. Den andra dimensionen undersöker om det är landets situation innan valet som påverkar mest eller om det är väljarnas idéer och förhoppningar om hur framtiden kommer att se ut så har störst inverkan. Vi ser ingen anledning att frångå detta välbeprövade synsätt, och kommer därför att förhålla oss till dessa två dimensioner i vår kommande analys. Detta då vi vill förankra vår studie i den traditionella teorin om ekonomisk röstning samtidigt som vi försöker gräva oss lite djupare ner i det tråkigt nog ofta ignorerade ämne som är individens egna personliga åsikter och argument. Lewis-Becks och Paldams artikel valdes ut just för att den gav oss möjligheten att skapa denna traditionella grundförankring. Det är detta som skiljer oss från majoriteten av den tidigare forskningen - denna baserar oftast sina antaganden om ekonomin på makrodata så som arbetslöshet och tillväxt istället för väljarens egen uppfattning om det ekonomiska läget. Vi kan alltså genom att titta på den senare aspekten potentiellt nå en annorlunda slutsats om den ekonomiska röstningens förekomst i Sverige än vad tidigare forskning gjort.

Johan Martinssons båda studier är av ett litet annat slag än Lewis-Becks och Paldams. Där de senare mest gör en sammanställning av den traditionella ekonomiska röstningsteorins antaganden (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 114) ger Martinsson oss en modernare, mer lokalförankrad version av samma teori. Detta var viktigt för vår studie då vi ville ha en

uppdaterad teoretisk grund som inte byggde på 15 år gammal forskning eftersom de potentiella slutsatser vi kunnat dra eventuellt hade blivit inaktuella och svåra att applicera på dagens samhälle. Vi ansåg också att det var viktigt att ha minst en källa som dels hade samma geografiska förankring som vår studie (d.v.s. Sverige), men som också skrivits efter båda de val vi bestämt oss för att undersöka (d.v.s. 1994 och 2010). Det blev därför naturligt för oss att välja Martinsson 2013. Under läsningen av denna artikel kom vi dock fram till att den var lite för kort för att kunna bygga en uppsats kring. Vi gjorde därför lite research och fann samma författares avhandling från 2009. Denna studerade ungefär samma ämne, fast mer djupgående och med fokus på arbetslöshetsfrågan och dess koppling till så kallat 'issue ownership' (Martinsson, 2009). Användandet av denna bok som källa gav oss det mer detaljerade lokala fokus som vi letade efter, även om den tittade på andra variabler än vår studie.

2.3 Teoretiska antaganden

Vi kommer som utgångspunkt i vår undersökning anta att det helt enkelt finns ett drag av 'ekonomisk röstning' i Sverige under de två perioder som vi tittar på. Grunden för detta antagande fann vi i Martinsson (2013) där han argumenterar att det finns en viss grad av 'ekonomisk röstning' i Sverige, även om han menar att de rena ekonomiska motiven inte har lika stor påverkan på val här som det har andra länder (Martinsson, 2013, s. 473). Martinsson menar dock att det han kallar retrospektiv sociotrofisk röstning (i denna text benämnd retrospektiv samhällsekonomisk röstning) har haft en statistiskt signifikant inverkan på svensk politik mellan 1985 och 2010, trots den ekonomiska röstningens svagare position i Sverige (Martinsson, 2013, s. 473). Vi har här alltså en stark teoretisk bakgrund att luta oss mot.

Undersökningen i denna uppsats kommer utgå från två olika fall av ekonomiska kriser i Sverige. Vi valde att grunda vår analys här av tre huvudsakliga anledningar. För det första ansåg vi att det underlättade vårt analytiska arbete att studera ekonomisk röstning i en välkänd kontext där vi lätt kan relatera resultaten till verkliga händelser. För det andra skiljer sig svenska väljares ekonomiska kunskap markant från många andra länder. Där väljare i andra länder har en generellt dålig uppfattning av hur den ekonomiska situationen ser ut så är svenska väljare betydligt mer finkänsliga och har på så sätt lättare att hålla regeringen ansvarig (Martinsson, 2009, s. 83). Även detta underlättade vårt analytiska arbete betydligt. Den tredje faktorn som spelade stor roll var datatillgängligheten. Det var helt enkelt betydligt lättare att hitta information om väljares politiska åsikter i Sverige.

Bakgrunden till varför vi valde just 1994 och 2010 års riksdagsval som studieobjekt var att vi ville titta på hur ekonomi påverkar valresultat, och ekonomin som sakfråga är sällan så central som under eller strax efter en ekonomisk kris. Detta gav oss direkt två kriser att titta på: de som bröt ut 1990 och 2008. Vi valde sedan att göra en jämförande studie av valen 1994 och valet 2010. Detta dels för att öka den inomvetenskapliga relevansen (då en jämförelse gör att man kan dra slutsatser som eventuellt kan appliceras på andra fall, istället för att bara titta på ett fall och få fram ett resultat som bara gäller just det fallet), men även för att vi var intresserade av potentiella skillnader i väljarnas röstningslogik i de två olika valen. Går det att finna olika huvudsakliga förklaringsmodeller för de olika valresultaten? Kan det vara så att plånboks- eller samhällsekonomisk röstning är vanligare i ett av valen än i det andra?

Resonemanget bakom varför vi valde just dessa två riksdagsval liknar det Lindvall, Martinsson & Oscarsson (2013) förde. Vi tyckte det var viktigt att välja två val där ekonomin som politisk fråga hade stort spelrum och fick mycket medial uppmärksamhet, och bestämde oss därför för att fokusera på ekonomiska kriser. Till grund för detta antagande ligger Lewis-Becks och Paldams observation att ekonomin verkar ha större inverkan på valresultat under dåliga tider än under bra (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 116). Att utgå från denna observation underlättade vårt val av analysobjekt betydligt. Vi kunde på detta sätt nämligen direkt utesluta de år av högkonjunktur som Sverige har haft genom historien. Samtidigt ville vi inte titta på riksdagsval under en direkt ekonomisk kris eftersom det i våra ögon fanns en möjlighet att folket var så upptagna av sin egen personliga ekonomiska situation att de eventuellt hade haft svårt att reflektera över ekonomin på både ett personligt och samhällsrelaterat plan. Därför föll valet 1991 bort, det ägde helt enkelt rum under en period när krisen fortfarande höll på att förvärras. 1994 och 2010 hade istället de allra värsta konsekvenserna av de ekonomiska kriserna blåst över och folket kunde se en ljusning i det ekonomiska läget. Detta gjorde det möjligt för Sveriges invånare att på allvar reflektera över både sin egen och samhällets ekonomiska position och på så sätt komma fram till hur de vill att samhället skall styras i framtiden.

2.4 Två dimensioner

Denna undersökning kommer titta på om individer röstat på regeringen eller oppositionen efter krisen, och korsa den med personernas egen uppfattning om hur deras egna ekonomiska situation eventuellt förändrats under de senaste tolv månaderna. Detta kommer göras för båda de val vi tittar på. Vidare kommer vi att studera resonemanget bakom denna röstning. Röstar folk som de gör av retrospektiva skäl (dvs. på grund av vad den nuvarande regeringen eller tidigare regeringar gjort) eller prospektiva skäl (dvs. vad de hoppas det parti de röstar in skall genomföra). Båda dessa sidor har fått stöd från olika undersökningar, men enligt Martinsson (2009) brukar retrospektiv röstning ses som det troligare och viktigare alternativet. Generellt brukar så kallad prospektiv röstning inte anses som en stark drivkraft när det gäller val av regeringsmakt. Detta, menar Martinsson, grundar sig i faktumet att prospektiv förväntningsröstning i stor utsträckning påverkas starkt av retrospektiva utvärderingar av ekonomin (Martinsson, 2009, s. 19). En möjlig anledning till att detta fenomen är så starkt kan enligt Martinsson vara att den svenska parlamentarismens uppbyggnad är sådan att retrospektiv röstning underlättas eftersom den starka partipolitiska sammanhållningen möjliggör ett klarare ansvarsutkrävande vid val (Martinsson, 2009, s. 30).

3 Metod

Eftersom 'ekonomisk röstning' är ett så pass välutforskat ämne inom statsvetenskapen har vi en bra akademisk bas att grunda våra resultat i. På grund av detta har vi valt att göra en kvantitativ, teoriprovande studie. Vi valde detta tillvägagångssätt då vi kände att ämnet ekonomisk röstning var intressant och givande för ytterligare studier. Även om ämnet i sig har studerats sedan länge så kände vi att det fortfarande fanns en lucka; nämligen den gällande individuella väljarmotiv. När vi sedan bestämt oss för att studera detta uppstod frågan om hur vi skulle lägga upp vår studie för att kunna få ett så pass vetenskapligt talande resultat som möjligt. Problemet med att studera individuella motiv är att de är just individuella. De kan skilja sig betydligt från individ till individ helt beroende på utomstående faktorer och variabler, något som kan försvåra möjligheten att ta fram större övergripande förklaringsmodeller. Vår lösning på detta problem kom i form statistisk data från SOM-institutet vid Göteborgs Universitet. Varje år skickar de ett utförligt frågeformulär till ett antal personer i både Västsverige och över hela riket. I detta formulär får svarspersonerna ta ställning till ett stort antal frågor om allting från favoritparti och personlig ekonomisk situation till förtroende för specifika politiker och hur mycket tid de lägger på morgontidningen varje dag. Genom att använda oss av svaren på detta formulär fick vi en möjlighet att studera individuella motiv på en övergripande kvantitativ nivå.

Då detta dataset innefattar så många variabler har vi valt att begränsa oss till endast de allra mest relevanta för vår studie. I vårt fall blev detta frågorna om hur de svarande hade röstat i båda de val vi tittar på, hur de anser att ekonomin (både den samhällseliga och den personliga) hade varit under de tolv månaderna före undersökningen, samt hur de tror att ekonomin (både den samhällseliga och den personliga) kommer utveckla sig under de kommande tolv månaderna. De samlade svaren på dessa frågor kommer sedan att korstabelleras. Partirösterna kommer att grupperas i två kategorier; regeringsröster och oppositionsröster. De ekonomiska uppfattningarna kommer att ställas upp enligt de tre svarskategorier som de svarande på SOM-institutets enkät kunde kryssa i. Dessa tre är "förbättrats", "densamma" och "försämrats". Genom att ställa upp svaren på detta sätt hoppas vi kunna få en överblick över huruvida väljarna röstade på eller mot regeringen av samhälls- eller plånboksorienterade skäl. Resultatet av detta tillvägagångssätt blir en kvantitativ studie av ett traditionellt kvalitativt område. På så sätt kan vi tillföra en ofta ignorerad individuell dimension och samtidigt grunda vår analys i den traditionella forskningen kring ekonomisk röstning. Detta är väldigt hjälpsamt då vi har en begränsad tidsplan och inte har tid att skapa en helt egen teoretisk bas. De teoretiska resonemang vi baserar vår forskning på kommer alltså filtreras genom de enkätundersökningsresultat som talar om hur svenska väljare har röstat i valen 1994 och 2010.

3.1 Varför individnivå?

Det är alltså det faktum att få studier tidigare gått ned på individnivå och tittat på de argument som individerna själva använder när de röstar fram en ny regering baserat på ekonomiska

uppfattningar som motiverar oss till att genomföra denna analys, och det är denna aspekt som vi vill tillföra forskningsområdet 'ekonomisk röstning'. Vi vill vända fokus mot individerna själva och reda ut hur de resonerar när de väljer en regering framför en annan. Vad är det som ligger bakom deras partiröster? Vad spelar störst roll, den nationella samhällsekonomin eller den egna plånbokens vinst? Vi vill genom detta skapa en större förståelse för varför vissa valresultat ser ut som de gör efter ekonomiska kriser. Denna uppsats kommer alltså gå ut på att reda ut huruvida den svenska röstberättigade befolkningen röstar som de gör på grund av plånboksskäl eller samhällsekonomiska skäl. Här skiljer vi oss från stora delar av den tidigare forskningen. Detta då vi endast fokuserar på två val och två dimensioner, vilket ger oss möjligheten att gå ned lite mer på djupet och presentera våra resultat på ett mer koncist sätt. Martinsson tittar t.ex. inte exklusivt på dessa två dimensioner i sin forskning, utan hans fokus ligger antingen på en mer övergripande jämförande nivå (2013) eller en mer teoriutvecklande flervariabelsstudie (2009). Analysen kommer bedrivas genom att vi tittar på de grundliga enkätundersökningar som görs varje år av SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.

3.2 Data

Som nämnt ovan kommer med begreppet 'ekonomisk röstning' i denna uppsats menas en valprocess där folket belönar en sittande regerings ekonomiska politik genom att låta den sitta kvar vid makten eller bestraffar den samma genom att rösta in oppositionen i stället. Den statistiska data vi använder oss av för att studera detta fenomen kommer från SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.

3.2.1 Potentiella problem

Denna undersökning kommer att grundas på statistiska siffror tagna från dataset. I ett tidigt stadium diskuterade vi huruvida vi skulle lägga ned tid på att göra en eller ett flertal djupintervjuer för att få med bakomliggande psykologiska resonemang på en sann individnivå. Detta då de flesta statistiska undersökningar (och annan kvantitativ forskning rent generellt) har svårt att beskriva dessa resonemang på en djupare nivå. Man stöter även på det klassiska dagordningsproblemet, d.v.s. att de som skapat den statistiska undersökningen sätter ramarna för vad folk kan svara, vilket på gott och ont stramar upp svarsresultaten och de slutsatser man kan dra från dem. Vi var dock tvungna att förkasta denna idé då tiden inte skulle räcka till. Det är dock ingen tvekan om att förekomsten av djupintervjuer hade nyanserat och förstärkt vår analys och de slutsatser vi kan dra från den.

Ytterligare ett problem man stöter på när det gäller enkätundersökningar är hur folk tolkar frågorna. Då dessa undersökningar skickas ut till en helt slumpmässig grupp människor kan man inte anta att samtliga dessa är politiskt kunniga eller intresserade, och därför inte nödvändigtvis vet vad frågorna är ute efter. Johan Martinsson (2009) stöter t.ex. på detta problem när han studerar arbetslöshet. SOM-datan vi använder oss av är dock i stor utsträckning okomplicerad i sina formuleringar, vilket gör att vi i mångt och mycket undviker detta. Naturligtvis kan vi inte med hundraprocentig säkerhet säga att problemet är icke-existerande, men de missförstånd som uppstår blir minimala eftersom urvalet är så pass stort.

Vi hade också velat se en fem-gradig skala som svarsalternativ på SOM-frågorna gällande väljarnas syn på ekonomin, till skillnad från den tre-gradiga som finns nu. Att dela upp *förbättrats* till *förbättrats mycket* och *förbättrats lite* (och göra samma sak med *försämrats*) hade kunnat ge mer intressanta och varierade resultat. Dock så var detta inte möjligt med den data som vi hade.

3.3 Val av variabler

Eftersom vi undersöker om teorin om ekonomisk röstning så är en av de viktigaste delarna hur stödet för regeringen har påverkats av kriser. Vår oberoende variabel är alltså väljarnas uppfattning av den rådande och den framtida ekonomin och den beroende variabeln är om de röstar på regeringen/oppositionen. I vår analys så har vi valt att inkludera *alla* partier som fick röster i riksdagsvalet - inte bara de som fick platser i riksdagen. Detta för att även om de inte nådde över 4 % -spärren och påverkade platsdelningen så påverkade de ändå det totala valresultatet och visar på det totala stödet för regeringen.

4 Analys och resultat

4.1 Krisernas uppkomst och konsekvenser

Hur en kris ser ut och vem och vad den drabbar påverkar väljarnas syn på både krisen och de som har till uppgift att lösa den. Kriserna som vi behandlar drabbade Sverige på olika sätt, olika hårt och med olika konsekvenser för väljarna. Några av de viktigaste punkterna för varje kris kommer att presenteras nedan. Dock, så kommer bara den del av kriserna som låg *innan* valen behandlas.

4.1.1 1990-talskrisen

Grunden till denna kris låg långt bak i tiden och den byggdes upp successivt och situationen blev värre och värre (Perbo, 1990, s. 326). I början av 1990-talet var Sveriges ekonomiska utveckling dålig, BNP föll och övervärderingen av kronan ses som en av de viktigaste bidragande orsakerna (Perbo, 1999, s. 325). Krisen påverkade också olika sektorer olika hårt. Speciellt drabbade var bygg- och fastighetsmarknaden samt finansmarknaden och IT-sektorn (Riksbanken, 2011) medan andra sektorer var näst intill oförändrade. Fastighetsmarknaden kollapsade när räntor och boendekostnader sköt i höjden (Perbo, 1999) och både Sveriges ekonomiska situation och dess befolknings privatekonomi försämrades kraftigt som ett resultat (Schuck, 1993) och det tog lång tid innan vi arbetade oss upp ur krisen (Wibble, 1994).

Mellan 1991 och 1992 steg den svenska statens strukturella underskott från 15 till 70 miljarder (Schuck, 1993). Regeringen implementerade då ett sparpaket som skulle få ner detta till 55 miljarder under 1994 och ytterligare 10 miljarder i besparingar fram till 1998 (Schuck, 1993). Under hösten 1992 kom två krispaket med besparingar som Moderaterna och Socialdemokraterna hade kommit överens om. Dock uppstod snabbt en konflikt om vad dessa besparingar innebar (Paul, 1992) och klyftan mellan regeringen och oppositionen växte sig djupare. Dessa meningsskiljaktigheter och de olika sidornas ståndpunkter var något som rapporterades flitigt i media vid tiden. Krispaketet, deras innehåll och deras effektivitet var något som debatterades under valrörelsen 1994 och förslag på ytterligare sparpaket presenterades av regeringen under 1994 (Wibble, 1994). Detta för att regeringen inte hade lyckats att stoppa nedgången även om de hade lyckats sakta ner den.

4.1.2 2000-talskrisen

Finanskrisen 2008 började i USA och spred sig snabbt till Europa, Sverige och resten av världen (Lindvall, 2012, s.514). Krisen utlöstes när fastighets- och lånebubblan i USA sprack och drog resten av finansmarknaden i USA med sig (FCIC, 2015). Ännu en gång spred sig arbetslöshet och minskad efterfrågan runt om i världen. Dock så måste påpekats att krisen på 1990-talet inte var en global kris på samma sätt som krisen som bröt ut 2008 som till en mycket högre grad påverkade hela världen. I början av krisen fanns också en uppfattning om att Sverige hade lärt sig läxan från 1990-talet och nu stod bättre förberett för ekonomiska nedgångar (GP, 2008). Regeringens sparpaket mottogs med mindre kritik och det fanns en större medvetenhet om att mycket av det som händer, händer utanför landets gränser och det finns inte mycket som vi kan göra för att påverka det (GP, 2008) (Veckans Affärer, 2008). 2009 var Reinfeldt Sveriges mest uppskattade politiker trots ökad kritik mot regeringens handlande (Kronlid och Holmberg, 2009) och stödet för regeringens handlande hölls sig. Det fanns dock de som tyckte att även om allt som gjordes var rätt så var det ändå för lite (Asp, 2009).

Även om Sverige också drabbades av konsekvenser så som högre arbetslöshet och mindre tillväxt så klarade vi oss relativt bra jämfört med andra länder så som Portugal, Grekland och Spanien som fortfarande känner av krisen. Men under 2009 och 2010 så ökade kritiken mot regeringen och folk började tro att vi inte kanske kom undan lika bra som regeringen skulle vilja få oss att tro (Andersson, 2010) dock så tycks inte detta ha påverkat regeringen en som inte bara vann valet 2010 utan också till och med utökade sin procentandel av väljarna (se nedan).

4.2 Uppställning av valresultat

1994 blev Carl Bildts regering innehållande M, FP, C och KD nerröstad (Parlgov, 2015a) och ersattes med en socialdemokratisk regering under Ingvar Carlsson (Parlgov, 2015b). 2010 behöll Alliansen (bestående av M, FP, C och KD) makten som de hade fått 2006 ledda av den moderata statministern Fredrik Reinfeldt (Parlgov, 2015c, 2015d).

I tabellerna 2a-3b så visas valresultaten för 1994 och 2010. De regeringar som vi utvärderar och refererar till är alltså *Bildt 1991* och *Reinfeldt I 2006*.

Tabell 1 - Röstade du i valen 1991, 1994, 2006 och 2010 och i så fall på vilket parti? Regerings-oppositions-indelning (cb200a) (antal svarande inom parentes)

Undersökningsår	Regering	Opposition	Total
1991	46,4 (596)	53,6 (689)	100 %
1994	44,8 (633)	55,2 (781)	100 %
2006	50,1 (1341)	49,9 (1336)	100 %
2010	52,3 (2143)	47,7 (1952)	100 %

Kommentar: All statistisk rådata i denna uppsats är från enkäter gjorda av SOM-institutet vid Göteborgs Universitet - se underrubriken dataset bland referenserna

4.3 Retrospektiv röstning

Teorin om ekonomisk röstning är huvudsakligen retrospektiv och påverkas av tiden som leder upp till valet. Därför börjar vi med en analys av hur väljarna uppfattar ekonomin i de 12 månaderna som leder upp till valet.

Tabell 2a - Röstade du i valet 1994 och 2010 och i så fall på vilket parti? Regering-oppositions-indelning - Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna? – den svenska ekonomin (cb200a – da10c) (n)

Undersökningsår	Förbättras	Densamma	Försämras	Total
1994 - Regering	2,0 (12)	8,5 (51)	89,5 (534)	100 %
Opposition	5,5 (42)	11,9 (91)	82,6 (631)	100 %
2010 - Regering	54,0 (669)	34,6 (428)	11,4 (141)	100 %
Opposition	22,6 (260)	49,3 (568)	28,1 (323)	100 %

1994 hade båda väljargrupperna en mycket mer negativ bild av krisen. Troligtvis hade detta kunnat förklaras genom det faktum att detta var den första riktigt stora ekonomiska nedgång som den dåvarande vuxna generationen hade stött på. Arbetslöshetschocken var också betydligt större under krisen på 90-talet än under krisen på 2000-talet. Detta eftersom arbetslösheten varit så låg innan krisen bröt ut på 90-talet, Sverige hade nämligen under lång tid undgått de kaotiska ekonomiska trender som härjat i Europa under sent 80-tal (Lindvall - Martinsson - Oscarsson, 2013, s. 530).

2010 ser vi att folk har en betydligt mer spridd bild av hur krisen påverkade ekonomin, med 1994 i gott minne så verkade denna kris kanske inte lika allvarlig. Regeringen, *Reinfeldt I*, hanterade också krisen väldigt bra, något som den fick internationellt erkännande för (Sydsvenskan, 2011). Dessutom hann ekonomin aldrig återhämta sig så pass att den kom upp i de siffror som var aktuella innan krisen i slutet av 80-talet (Ekonomifakta, 2015). Detta kan ha lett till att den svenska befolkningen anpassat sig till en lite sämre ekonomi, och därför inte sågs krisen 2008 som lika dramatisk här i Sverige.

Teorin om ekonomisk röstning säger att regeringar straffas av väljarna om valet hålls i dåliga tider. Teorin håller om man ser till valet 1994 - högerregeringen förlorade makten till oppositionen - men röstskillnaden är inte så stor som man kanske skulle kunnat vänta sig med tanke på den mycket negativa bilden av landets ekonomiska utveckling under det senaste året. Om man hade sett en tydlig trend av ekonomisk röstning så hade man förväntat sig att se en större andel väljare som gått över till oppositionen och S kunde ha vunnit med en mycket tydligare marginal. En potentiell förklaring till detta är att i Sverige så är de ideologiska motiven starka och ekonomin - även om den är viktig - kan inte trumfa det innöta svenska höger-vänsterspektrat (Martinsson, 2013). 2010 så såg det dock annorlunda ut; även om det var en allvarlig kris så fick regeringen sitta kvar.

Vid första anblick ser det ut som om 2010 års valresultat bryter mot den ekonomiska röstningsteorin och dess konstaterande att väljarna alltid bestraffar regeringen i dåliga tider (Oscarsson & Holmberg, 2013, s. 197, Martinsson, 2013, s. 470). Regeringen utökar till och med sin röstandel från 2006. Det finns dock en möjlig förklaring till detta, vilken går att hitta i Martinssons avhandling (2009, s. 83). I sin undersökning av väljarnas retro- och prospektiva ekonomiska utvärderingar hittar han ett samband mellan dessa utvärderingar och den faktiska

ekonomiska situationen. Han menar att allmänheten har en god retrospektiv uppfattning om hur ekonomin har sett ut den senaste tiden.

Om man följer denna linje kan man anta att folket var väl medvetna om 2006 års regerings kapabla hantering av krisen och därför valde att belöna dem genom att rösta dem till makten igen. Medial uppmärksamhet (så som artiklar om prisutdelning till Anders Borg för väl genomförd ekonomisk politik (Sydsvenskan, 2011)) kan ha varit en del i detta. Martinsson menar dock också att väljarnas uppfattning av hur den ekonomiska situationen sett ut tidigare potentiellt kan påverka hur de tror att den kommer se ut i framtiden. Detta hade kunnat ses som en förklaring till varför Bildts regering förlorade valet 1994. Väljarna kan helt enkelt ha uppfattat det ekonomiska kaos som rådde och valt att rösta bort den regering som de såg som ansvariga då de inte ville att framtiden skulle se lika mörk ut. På så sätt skulle den ekonomiska röstningsteorin kunna förklara båda valresultaten.

Om man istället ser till väljarnas egenekonomi så ser det dock annorlunda ut.

Tabell 2b - *Röstade du i valen 1994 och 2010 och i så fall på vilket parti? Regerings-oppositions-indelning - Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna? - Din egen ekonomiska situation (cb200a – da10a) (n)*

Undersökningsår - block	Förbättras	Densamma	Försämras	Total
1994 - Regering	14,4 (90)	49,5 (310)	36,1 (226)	100 %
Opposition	21,5 (167)	50,6 (392)	27,9 (216)	100 %
2010 - Regering	36,9 (522)	47,4 (669)	15,7 (222)	100 %
Opposition	24,8 (316)	45,3 (577)	29,9 (382)	100 %

Skillnaden mellan regeringen och oppositionen 1994 och 2010 är inte så stor även om regeringsväljarna tycks ha en något mer positiv bild av krisen 2010. Det intressanta här är dock skillnaden mellan bilden av samhälls ekonomin och privatekonomin 1994. Inom både regerings- och oppositionsväljarna så svarade mellan 80 och 90 % att de trodde att Sveriges ekonomi har blivit sämre. Inom privatekonomin så svarar dock bara 36 % av regeringsväljarna och 28 % av oppositionsväljarna att de tror att den har försämrats.

Tidigare forskning har sett att även om plånboksröstning kan spela en viss roll så är det samhället som helhet som de flesta väljare ser till (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 114), vilket vi också kan se här. Den egna ekonomins hälsa påverkas mer av levnadsvanor och individens eget handlande än nationell ekonomisk policy - även om denna självklart också inverkar. Detta tillsammans med dagens allt mer globaliserade ekonomi och ländernas ekonomiska samberoende är något som dagens väljare är medvetna om (Steiner, 2010, s. 444). En medvetenhet av det här slaget påverkar inte bara väljarnas avvägning mellan plånboksmotiv kontra samhällsmotiv men också till hur hög grad som de håller regeringen ansvarig för det ekonomiska läget, något som delvis kan förklara det tillsynes svaga sambandet mellan synen på den ekonomiska situationen och påverkan på röstutfall i valen.

4.4 Prospektiv röstning

Resultaten hittills har fokuserat på väljarnas syn på ekonomin under de 12 månaderna som ledde upp till valet. Följande resultat och analyser fokuserar på väljarnas syn på framtiden.

Tabell 3a - Röstade du i valen 1994 och 2010 och i så fall på vilket parti? Regerings-oppositionsindelning - Hur tror du att ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna? – Din egen ekonomiska situation (cb200a da20a) (n)

Undersökningsår - block	Förbättras	Densamma	Försämras	Total
1994 - Regering	15,0 (94)	62,7 (393)	22,3 (140)	100 %
Opposition	13,6 (105)	61,0 (472)	25,4 (197)	100 %
2010 - Regering	29,9 (422)	61,3 (864)	8,8 (124)	100 %
Opposition	23,1 (289)	54,7 (683)	22,2 (277)	100 %

I tabell 3a ser vi att majoriteten av de tillfrågade under båda val intar en pragmatisk position där de tror att ekonomin kommer förbli densamma under det kommande året. Undantaget i detta fall är regeringsväljarna under valet 2010, som i betydligt större utsträckning tror att deras personliga ekonomiska situation kommer förbättras. Detta är kanske inte så förvånande, med tanke på att det är deras önskade regering som röstades in. En generell optimism är inte helt otänkbart att förvänta sig. Oppositionsväljarna är mer jämt fördelade.

Vad som är intressant är att procentsatsen oppositionsröstare som tror att deras personliga ekonomi kommer förbättras efter valet 2010 är större (om än marginellt) än procentsatsen som tror att den kommer försämras. Eftersom SOM-undersökningarna görs efter valen så kan det tyda på att vänsterväljarna ändå har ett visst förtroende för högerregeringen. En faktor som spelar in här kan vara att Sverige redan haft samma styrande regering i fyra år innan valet (och under den ekonomiska krisens värsta år), och denna andel av vänsterröstande kanske därför anser att denna regering hanterat den ekonomiska situationen hyfsat bra, och förväntar sig att deras personliga ekonomi kommer fortsätta att lyfta.

I tabell 3b som beskriver folkets tankar om samhällets ekonomiska utveckling under de kommande 12 månaderna så kan vi se att regeringsröstarna har en generellt mer positiv syn på landets utveckling, speciellt 2010. Denna mer positiva inställning kan vi också se när det kommer till den egna ekonomin i tabell 3a.

Tabell 3b - Röstade du i valen 1994 och 2010 och i så fall på vilket parti? Regerings-oppositionsindelning - Hur tror du att ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna? – den svenska ekonomin (cb200a, da20c) (n)

Undersökningsår - block	Förbättras	Densamma	Försämras	Total
1994 - Regering	29,0 (174)	45,1 (270)	25,9 (155)	100 %
Opposition	16,1 (140)	38,0 (330)	45,9 (399)	100 %
2010 - Regering	45,3 (612)	50,1 (678)	4,6 (62)	100 %
Opposition	21,8 (251)	59,3 (682)	18,9 (218)	100 %

Precis som under den retrospektiva delen av analysen så ser vi här också skillnader mellan samhällsekonomin och den privata ekonomin. Precis som i 2b så ser vi att de flesta tror att framtiden kommer att se ungefär likadan ut. Samhällsekonomin betydelse verkar lysa igenom också i den prospektiva datan också, speciellt bland regeringsväljare.

2010 ser vi också en mer renodlat optimistisk bild av framtiden både när det gäller samhälls- och plånboksmotiv. Detta ligger också i linje med det som vi såg i analysen av den retrospektiva datan. Regeringen hade då lyckats med att styra Sverige säkert genom krisen och vi undvek de dramatiska sparpaket som andra länder i Europa var tvungna att införa. Regeringsväljarnas mer positiva syn kan vara en reflektion av att ”deras” regering var den som lyckades så bra.

1994 är det en stor skillnad mellan hur väljarna utvärderar de 12 månaderna innan valet och hur de tror att de kommande 12 månaderna kommer att vara (se tabell 2a). Den mer optimistiska synen på ekonomin kan komma sig av att vänsterregering valdes in – något som torde göra vänsterväljarna (regeringsväljarna) mer hoppfulla. Vi kan se att en majoritet av regeringsväljarna tror på en stabilisering eller en positiv utveckling av det ekonomiska läget. Oppositionsväljarna har dock en mer pessimistisk syn överlag än vad regeringsväljarna här eftersom vi ser att knappt 46 % tror på en försämring.

5 Slutsatser

Den vedertagna uppfattningen om vad ekonomisk röstning innebär är som tidigare nämnts att väljarna straffar regeringar i dåliga ekonomiska tider och belönar dem i goda (Oscarsson & Holmberg, 2013, s. 197, Martinsson, 2013, s. 470), samt att de straffar regeringen hårdare än vad de belönar (Lewis-Beck & Paldam, 2000, s. 118), men dessa samband borde, rent intuitivt, minska när ansvaret som tillskrivs regeringen minskar. Maloney & Pickering argumenterar dock att regeringar alltid kan hållas ansvariga till en viss grad (2015, s. 121).

Men, detta tycks inte vara fallet 2010 – här ser vi att regeringen istället blir belönad (genom att bli omvald) för sin goda hantering av krisen istället för att straffas för att ha misslyckats med att hålla Sverige utanför krisen, som teorin förutspår. Regeringen lyckades till och med utöka sitt stöd mellan valen vilket är tvärt emot teorin. Detta kan komma sig av regeringens goda hanterande av krisen och att jämfört med omvärlden så var krisen inte lika allvarlig för Sverige, något som kan ha gjort befolkningen mer positivt inställd till regeringen. En alternativ förklaring kan vara att väljarna drar en koppling mellan tidigare samhällsekonomi och framtida samhällsekonomi. De valde alltså att hålla kvar en regering som de ansåg hade gjort ett bra jobb med att hantera krisen eftersom de då förväntar sig att den framtida ekonomiska politiken kommer bli lika kompetent. Grunden för detta hittar vi i Martinssons påstående att det finns ett samband mellan väljarnas retro- och prospektiva ekonomiska utvärderingar (2009, s. 83).

1994 så ser det dock annorlunda ut. Om man följer den ekonomiska teorin hände det som man förväntat sig - regeringen blev nerröstad och utbytt mot en annan. Detta kan vara en konsekvens av att väljarna utvärderade landets ekonomiska situation mycket mer negativt, vilket ses i tabell 2a. Denna ger de mest tydliga skillnaderna i hela undersökningen. Även här kan vi se att Martinssons koppling mellan retrospektiva och prospektiva ekonomiska utvärderingar (2009, s. 83) kan ha påverkat valresultatet. Väljarna valde att rösta bort en regering som de tyckte hade hanterat krisen dåligt då de inte ville riskera att framtiden skulle se likadan ut.

Genom hela uppsatsen har vi sett att samhällsmotiv i större utsträckning än plånboksmotiv påverkar väljarnas syn på regeringen, något som ligger i linje med makroforskningen (se Lewis-Beck & Paldam, 2000 och Martinsson, 2009, 2013). Men vi ser också att mot förmodan så är skillnaden mellan regerings- och oppositionsväljare mindre än vad man hade kunna tro, speciellt 1994. Detta kan tyda på att väljarnas utvärdering är väldigt lika över partigränserna och därför så spelar ekonomin en mindre roll än den traditionella svenska höger-vänster-indelningen. En möjlig förklaring till

detta kan vara att skillnaden i valresultatet inte är så stor som man hade kunnat förvänta sig om man enbart sett till väljarnas syn på ekonomin.

Teorin om ekonomisk röstning är inte så stark som vi hade förväntat oss. Den lilla skillnaden i valresultatet 1994 jämfört med väljarnas väldigt negativa syn på ekonomin talar emot teorin om ekonomisk röstning. Alliansens valseger 2010 kan dock inte helt ses som ett bevis mot teorin. Om man följer Martinssons resonemang kan det istället ses som en del av en mer komplex förklaring. Slutresultatet blir att vi inte kan dra en hård linje och säga att teorin om ekonomisk röstning passar vårt fall eller inte. Teorin är helt enkelt alldeles för enkelspårig för att kunna förklara dagens allt mer komplexa globaliserade ekonomi där länders ekonomi är allt mer samvarierande och beroende av varandra. En mer inkluderande teori som ser till fler variabler krävs. Vi kan dock inte förkasta teorin helt, den stämmer i grova drag och andra länder kan passa in i den bättre än Sverige gör. Dock så behöver den utvecklas för att fortsätta ha relevans på individnivå.

6 Referenser

- Alliansen, alliansen.se, hemsida, (2015) *Historik*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.alliansen.se/om-alliansen/historik/> Hämtdatum: 2015-05-14.
- Andersson, Jenny, 2010. "Det gör ont att överge tillväxtsamhället" *Göteborgs Posten*, debattartikel. Publicerad: 2010-01-03, s. 47, del 1.
- Asp, Jan-Olof, 2009. "Risk att de tar i för lite", *Landskrona Posten*, opinionsartikel. Publicerad: 2009-01-04, s. 2, del A.
- Ekonomifakta, ekonomifakta.se, hemsida, (2015) *Arbetslöshet*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Arbetsloshet/> Hämtdatum: 2015-05-17
- FCIC, Financial Crisis Inquiry Commission, (2015) "Conclusions of the Financial Crisis Inquiry Commission" [Elektronisk] Tillgänglig: http://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-reports/fcic_final_report_conclusions.pdf Hämtdatum: 2015-06-07
- GP, Göteborgs Posten, 2008. "Lite gladare om vi får be", *Göteborgs Posten*, ledare. Publicerad: 2008-09-17, s. 2.
- Kronlid, Krister och Per-Erik Holmberg, 2009. "Hur kan Reinfeldt bli Sveriges mest uppskattade politiker?", *GT, Göteborgs-Tidningen*, ledare/debattartikel. Publicerades: 2009-11-23, s. 2, del 1.
- Lindvall, Johannes (2012) "The political consequences of the Great Depression and the Great Recession: Remarkably Similar" *Swiss Political Science Review*, vol 18, nr 4, s. 514-517.
- Lindvall, Martinsson, Oscarsson (2013) "Party choices in hard times - group-specific responses to economic downturns in Sweden" *Electoral Studies*, vol. 32, nr 3, s. 529-535
- Lewis-Beck & Paldam (2000) "Economic Voting, an introduction" *Electoral Studies*, vol 19, nr 2-3, s. 113-121
- Maloney, Pickering (2015) "Voting and the economic cycle" *Public Choice*, vol, 162, nr 1, s. 119-133
- Martinsson, Johan (2009) *Economic Voting and Issue Ownership: An Integrative Approach*. 1 upp. Göteborg: Göteborgs Universitet
- Martinsson, Johan (2013) "Economic Voting in Sweden 1985-2010" *Electoral Studies*, vol 32, nr 3, s. 470-475
- NE, Nationalencyklopedin,(2015), hemsida. *Blockpolitik*. [Elektronisk] Tillgänglig <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/blockpolitik> Hämtdatum 2015-05-17
- Riksbanken (2011), hemsida. *Nyberg: utvecklingen på fastighetsmarknaden*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.riksbank.se/sv/Press-och->

- publicerat/Tal/2003/Nyberg-Utvecklingen-pa-fastighetsmarknaden/
Publicerad: 2011-09 -03 Hämtdatum: 2015-06-07
- Oscarsson, Henrik - Sören, Holmberg (2013) *Nya svenska väljare*. 1 upp.
Stockholm: Nordstedts Juridik
- Parlgov (2015a), Parliaments and governments database, hemsida. *Bildt 1991*.
[Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.parlgov.org/explore/swe/cabinet/1991-10-03/>. Hämtdatum: 2015-06-03.
- Parlgov (2015b), Parliament and governments database, hemsida. *Carlsson IV 1994*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.parlgov.org/explore/swe/cabinet/1994-10-06/> Hämtdatum: 2015-06-03
- Parlgov (2015c), Parliament and governments database, hemsida. *Reinfeldt I 2006*
[Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.parlgov.org/explore/swe/cabinet/2006-10-05/> Hämtdatum: 2015-06-03
- Parlgov (2015d), Parliament and governments database, hemsida. *Reinfeldt II 2010*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.parlgov.org/explore/swe/cabinet/2010-09-19/> Hämtdatum: 2015-06-03
- Paul, Ronge, 1992. "Carlsson gav sig. Bildt vann kampen om krispaketen",
Expressen, nyhetsartikel. Publicerad: 1992-10-22, s. 6, del 1.
- Perbo, Ulf (1999), "Varför fick Sverige en depression i början av 1990-talet?"
Ekonomisk debatt. Vol 27, nr 6, s. 325-333.
- Schuck, Johan, 1993. "Exporten ända ljuspunkten. Minskade offentliga utgifter får
fart på - ... ekonomin, menar finansministern", *Dagens Nyheter*, artikel.
Publicerad: 1993-01-11, s. 6
- Steiner, Nils D (2010) "Economic globalization and voter turnout in established
democracies" *Electoral Studies* vol 29, nr 3, s. 444-459
- Sydsvenskan, 2011. "Borg europabäst på sitt arbete", *Sydsvenskan*, artikel.
Publicerad: 2011-11-24.
- Veckans Affärer, 2008. "Så slår en förvärrad finanskris..." *Veckans Affärer*,
artikel. Publicerad: 2008-05-14, s. 19.
- Wibble, Anne, 1994. "Hoten mot välfärden kan avvärjas" *Göteborgsposten*,
politisk debattartikel. Publicerad: 1994-04-25, s. 5.

Dataset: Göteborgs universitet, SOM-institutet. SUPER-RIKS-SOM 1986-2013 [datafil]. Göteborgs universitet, SOM-institutet [producent], 2015. Göteborg, Sverige: Svensk Nationell Datatjänst (SND) [distributör], 2015. <http://dx.doi.org/10.5878/002635>

7 Appendix

Resultat av riksdagsval - cb200a

År	Regering	Opposition	Total
1991	M, FP, C, KD 264+120+116+96	V, S, MP, ND, Övr. 66+479+49+84+11	596+689 =1285
1994	S 633	V, C, FP, M, KD, MP, Övr. 85+110+116+328+58+62+22	633+781 =1414
2006	M, FP, C, KD 755+208+200+178	V, S, MP, Övr. 154+912+150+120	1341+1336 =2677
2010	M, FP, C, KD 1288+326+271+258	V, S, MP, SD, FI, PP, Övr. 223+1185+335+161+14+20+14	2143+1952 =4095
Total	596+633+1341+2143= 4713	689+781+1336+1952= 4758	9471

Cb200a da10a – partival: riksdagen – förändrats de senaste 12 månaderna: din egen ekonomiska situation

År	Förbättrats	Förblivit	Försämrat	Total
1994 - Regering	90	310	226	626
Opposition	13+21+31+76+10+12+4	34+57+64+170+31+27+9	38+29+19+81+17+23+9	167+392+216 =775
2010 - Regering	342+74+62+44	83+100+394+92	31+49+114+28	522+669+222 =1413
Opposition	41+164+70+30+4+6+1	66+363+88+47+3+8+2	41+263+41+29+3+2+3	316+577+382 =1275
Total	90+167+522+316 =1095	310+392+669+577 =1948	226+216+222+382 =1046	4089

Cb200a da10c – partival: riksdagen – förändrats de senaste 12 månaderna: den svenska ekonomin

År	Förbättrats	Förblivit	Försämrat	Total
1994 - Regering	12	51	534	12+51+534 =597
Opposition	1+4+6+25+4+1+1	8+18+12+35+9+6+3	75+83+95+265+45+55+13	42+91+631 =764
2010 - Regering	75+100+424+70	68+86+308+66	20+27+77+17	669+428+141 =1238
Opposition	25+142+54+28+5+4+2	63+359+93+42+1+7+3	53+194+40+28+2+5+1	260+568+323 =1151
Total	12+42+669+260 =983	51+91+428+568 =1138	534+631+141+323 =1629	3750

Cb200a da20a – partival: riksdagen – förändras de kommande 12 månaderna: din egen ekonomiska situation

År	Förbättras	Ej förändras	Försämras	Total
1994 - Regering	94	393	140	94+393+140 =627
Opposition	11+8+16+46+7+13+4	53+71+73+191+38+35+11	21+27+25+91+13+13+7	105+472+197 =774
2010 - Regering	60+80+257+25	100+118+529+117	16+22+65+21	422+864+124 =1410
Opposition	33+143+64+33+5+9+2	90+422+110+47+4+6+4	27+197+26+25+1+1+0	289+683+277 =1249
Total	94+105+422+289 =910	393+472+864+683 =2412	140+197+124+277 =738	4060

Cb200a da20c – partival: riksdagen – förändras de kommande 12 månaderna: den svenska ekonomin

År	Förbättras	Ej förändras	Försämras	Total
1994 - Regering	174	270	155	174+270+155 =599
Opposition	23+8+24+64+10+ 8+3	40+50+47+124+27+ 32+10	22+47+41+137+21+ 20+111	140+330+399 =869
2010 - Regering	77+92+382+61	79+111+403+85	20+9+25+8	612+678+62 =1352
Opposition	21+150+47+23+3+ 6+1	86+410+117+52+4+8+5	35+133+24+23+1+ 2+0	251+682+218 =1151
Total	174+140+612+251 =1177	270+330+678+682 =1960	155+399+62+218 =834	3971